

Harbiye

Antakya'nın kadim 'sayfiye' bölgesi Harbiye, ana kent ile tam olarak bağlanmış ve bütünleşmiş, göçün de etkisiyle kalabalıklaşmış; aşırı ve plansız turizm baskısı da eklenince eski 'asude' dinlenme ve eğlenme yeri olma özelliğini yitirmiş. Doğa ve herkes için boğucu ve sürdürülemez bu keşmekeşe, sürdürülebilir bir planlamayla son vermek ise sanıldığı kadar zor değil.

Akın Atauz

14/05/2022

aatauz@yahoo.com

Antakya Harbiye'sini görmeyen çok azdır sanırım. **Antakya**, başlı-başına ilginç bir kent hem de söylendiğine göre, kentlerin kraliçesi... Harbiye de onun hemen yanı-başında, küçük bir "rekreasyon" alanı ya da eski adlandırmayla söyleyecek olursak, Antakya'nın "sayfiyesi". Olağanüstü bir doğa güzelliği ile bezenmiş, serin bir yayla. Dik bir sırtın yamacında, dağın her yerinden fışkıran sular ve irili-ufaklı çağlayanlar ve son derece gümrah ve yemyeşil bir bitki örtüsü, ağaçlar ve orman...

Salgının yıldırıcı etkisinin hafiflemesinden şımarmak ve bayramın sağladığı olanağı kullanarak, bir hafta önce Antakya'daydım. Kenti yeniden görmek ilginç ve heyecan vericiydi elbette. Ama Antakya üzerine söylemek isteyebileceğim o kadar çok söz var ki, buradaki yazıların boyutunu çok aşacağı için onu bir tarafa bırakarak sadece Harbiye'yi (Roma dönemindeki ve şimdiki adı: "Defne") ve ona ait küçük gözlemi anlatmakla yetineceğim.

Göçün katmerleştirdiği yoksulluk

Türkiye'deki kentlerin genel değişim örüntülerinin birçoğunun Antakya için de doğru olduğu söylenebilir ama bazı bakımlardan kentin kendine özgü bir durumu var. Bunun başında elbette nüfus ve göç olayları geliyor. **Hatay**, bir il olarak en fazla Suriyeli göçü alan illerden biri. Bu, Antakya kentini de etkiliyor elbette.

Nüfus ve göç kentin ekonomisini ve belki en çok istihdam yapısını, işsizliği ve oluşmaya başlayan yeni iş türlerini/ çalışma biçimlerini, üretimi ve üretim türünü ve miktarını, bunlara bağlı olarak sınıfsal durumu ve dengeleri, yoksulluğu ve yoksullaşmayı etkiliyor olmalı. Yoksulluğun izlerini gündelik yaşamda en açık olarak sokaktaki çocuklar üzerinden görebiliyorsunuz. Geçici mültecilik statüsü ve okullaşma durumunda, okulların hem nicelik hem de verebilecekleri eğitimin dili ve içerikleri bakımından ortaya çıkmış olabilecek niteliksel sorunlarla bağ kurmak zor değil. Aynı şey sağlık hizmetleri örgütlenmesi için de geçerlidir sanırım.

Ama yine de Harbiye'ye ("Harbiye" diyorum, çünkü yerel kentliler bu adı kullanmaya devam ediyorlar) dönmeyi ve küçük bir kent gözlemi üzerinden düşünmeyi öneriyorum.

Bu “sayfiye” bölgesi artık ana kent ile tam olarak bağlanmış ve bütünleşmiş; kentin bir mahallesi olmuş; belki bu bütünleşme nedeniyle, sanırım göçün de etkisiyle oldukça kalabalıklaşmış ve Antakya’nın görece zenginlerinin veya iyi durumda olanların gittiği restoranların/ otellerin bulunduğu Harbiye, eski “asude” dinlenme ve eğlenme yeri olma özelliğini yitirmiş.

Harbiye şimdi çok kalabalık. Bu kalabalığın nedeni biraz önce değindiğim kente bağlanma ilişkisinin yanı sıra, “turistlerin” çok olması; özellikle “bayram turistinin” çok olması... (“Turizm” denilen olgunun, 1980 sonrasında kentleri nasıl etkilediği ve etkilemekte olduğu da, ayrıca ve ayrıntılı bir biçimde tartışılması gereken bir konu; ama onu da atlayacağım.)

‘Aşırı turizm’ baskısı

Gözlem notu şu kadar:

Dik yamaçtaki pek çok bitki ve ağaç türünün yan yana ve birbirini güzelleştirerek oluşturduğu peyzajın içinde, akarsuları ve küçük çağlayanları görmek için gelen o kadar çok turist var ki, ister-istemez, onlara bir şeyler satmak isteyen insanları da oraya çekmiş. Geçmişteki tek-tük dükkan ve bu peyzaj içinde kaybolmuş bir-kaç restoran ve otelden, bütün doğayı ve sokakları, geçit yerlerini son derece saldırganca kaplamış. Her isteyen her istediğini yaparak kendisine küçük bir ticaret/ rant sağlama olanağı yaratma arayışı ve becerisi, neredeyse bütün yamacı sarmış durumda...

Küçük çağlayanlara doğru inmekte olan sokak ve merdivenler bakımsız, dar ve kirlî, zaten bir sokak kaplaması da yok (bu elbette belediyenin asfalt dökmesinden iyidir). Sıkışıklıkta yürüyorsunuz, sokağın iki tarafı da, bezden/ çadırdan yapılmış hediyelik eşya stantlarıyla dolu. Bu dükkanlarda her şey var. Hatta Antakya ve Harbiye'ye özgü olanların azınlıkta kaldığı bir mal çeşitlemesinden bile bahsedilebilir. Ağaçların/ çamların yüksek dallarını görebiliyorsunuz biraz.

Her yer tutulmuş ve bir biçimde kaplanmış. Bazı kaplanamayan su birikintilerinin/ küçük göllerin içine bile masa ve sandalyeler yerleştirilmiş. Boş yok. Doğanın her karış parçası üzerinde bir şey yapılıyor veya satılıyor. Küçük bir çavlan varsa, görünebilir yerde önüne, kalplerle ve çiçeklerle kaplı bir salıncak kurulmuş ve orada fotoğraf çekebiliyorsunuz, ya da “selfie” çekiyorsunuz. Zaten turist kalabalığının, omuz-omuzla kalabalığın içinde yaptığı da genellikle ya telefonun ekranına bakmak, ya da “selfie” çekmek veya geçenleri durdurarak, telefonuyla kendisini videoya çekmekte olan arkadaşına çeşitli pozlar vermek...

Daha fazla anlatmayacağım. Sanırım nasıl bir durum/ manzara/ peyzaj/ doğa ve insanlık durumu olduğunu anladınız.

Sorular da şöyle:

Harbiye, kentin özgün bir coğrafyası/ bölümü olduğuna göre ve kendine ait bir kimliği ve özelliği, belki Helenistik belki Roma döneminden beri güçlü bir biçimde ortada olan bir doğa harikası olduğuna göre ne düşünebiliriz? Bunları da çok kabaca ve aklımdan geçmekte olduğu dağınıklıkta yazacağım.

- Oradaki seyyar/ çadırlı kalabalık, çok sayıda insanın yoksul ve çaresiz olduğu (belki yoksulların arasında üst sıraya sıyrılmış sayılabilecek bir konumda bile olabilirler) bir durumda, o satıcı kadınlar/ çocukları- erkekler, yoksulluk ve çaresizlik içinde kalmış insanlar, başka ne yapsaydı/ ne yapabilirdi? Her akşam ekmek götürdükleri evlerdeki sofralar başka nasıl kurulabilirdi?
- Belediye, buradaki peyzajı ve yoksulluk nedeniyle başvurulmuş bu küçük girişimcilikleri/ seyyar satıcılıkları, bir biçimde düzenlese miydi/ yoksa buna hiç kalkmamış olması daha mı iyi? (Bu soruyu, böyle bir düzenlemenin zorluğunu ve kayırmacı/ klientelist tutumların/ göç edenlere/ sığınmacılara karşı ayrımcılığın ne kadar yaygın olduğunu bildiğim için soruyorum.)
- Yukarıdaki soruya bağlı olarak bu dünya harikası peyzajın bulunduğu yerde yerel girişimciler ve turistler için, doğal özellikler, ekolojik yürüyüş yolları, restoranlar, kafeler ve otellerle, yerel toplumun/ yoksulların gereksinimleri de dikkate alınarak bir “planlama ve peyzaj düzenlemesi” (kentsel tasarım değil) yapılabilir miydi? (Yapılırsa, planın “vizyon/ misyon vb.” klişeler bakımından temel stratejisi, doğa-insan, sınıf ve kimlik vb. açısından, dengeleri nasıl kurulmalıydı?)

- Antakya'ya yönelmiş turistler için (belki bön ve budala olarak adlandırabileceğimiz saygısız kesiminden, dikkatli ve doğaya/ tarihsel-yerel kimliklere ve yerel toplumun insani yönüne önem veren kesimine kadar her türlü “turist” kitlesini göz önünde tutarak) nasıl bir turizm planlaması düşünülebilirdi? (Bunu da belki, eğer Hatay yereli ve ülke geneli bakımından, ya da iki farklı yaklaşımın sentezi olarak, üç farklı yaklaşımla ele almak gerekebilir.)

Bu soruların yanıtlarını bilmiyorum. Ama meram edilirse bu haliyle, doğa ve herkes için kötü ve boğucu olan/ bir gelecek vaat etmeyen “Harbiye keşmekeşi” daha iyiye doğru geliştirilebilir belki?

Akın Atauz